



Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (femte avdelningen)

den 19 mars 2015*

”Begäran om förhandsavgörande — Social trygghet — Förordning (EEG) nr 1408/71 — Avtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Schweiziska edsförbundet, å andra sidan, om fri rörlighet för personer — Medborgare i en medlemsstat, i vilken denne är bosatt, med anställning ombord på ett rörlägningsfartyg som för en annan tredje stats flagg — Arbetstagare som inledningsvis var anställd i ett företag med säte i Nederländerna och sedermera i ett företag med säte i Schweiz — Arbete som utförs successivt på en tredje stats kontinentalsockel, i internationellt vatten och på vissa medlemsstaters kontinentalsocklar — Personkrets som omfattas av tillämpningsområdet för förordning nr 1408/71 — Bestämmande av tillämplig lagstiftning”

I mål C-266/13,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Hoge Raad der Nederlanden (Nederländerna) genom beslut av den 12 april 2013, som inkom till domstolen den 15 maj 2013, i målet

L. Kik

mot

Staatssecretaris van Financiën,

meddelar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden T. von Danwitz samt domarna C. Vajda, A. Rosas, E. Juhász och D. Šváby (referent),

generaladvokat: P. Cruz Villalón,

justitiesekreterare: förste handläggaren M. Ferreira,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 3 juli 2014,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— L. Kik, genom H. Menger,

— Nederländernas regering, genom B. Koopman, K. Bulterman, C. Schillemans och M. Gijzen, samtliga i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: nederländska.

— Europeiska kommissionen, genom M. van Beek och J. Enegren, båda i egenskap av ombud,
och efter att den 16 oktober 2014 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,
följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, i dess ändrade och uppdaterade lydelse enligt rådets förordning (EG) nr 118/97 av den 2 december 1996 (EGT L 28, 1997, s. 1), i dess lydelse enligt rådets förordning (EG) nr 307/1999 av den 8 februari 1999 (EGT L 38, s. 1) (nedan kallad förordning nr 1408/71).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan L. Kik och Staatssecretaris van Financiën (statssekreteraren i finansministeriet) angående L. Kiks anslutning till det nederländska allmänna socialförsäkringssystemet under perioden 1 juni till 24 augusti 2004.

Tillämpliga bestämmelser

Internationell rätt

- 3 Förenta nationernas havsrättskonvention (nedan kallad havsrättskonventionen) undertecknades i Montego Bay (Jamaica) den 10 december 1982 och trädde i kraft den 16 november 1994. Den ratificerades av Konungariket Nederländerna den 28 juni 1996 och av Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland den 25 juli 1997. Konventionen godkändes på Europeiska gemenskapens vägnar genom rådets beslut 98/392/EG av den 23 mars 1998 (EGT L 179, s. 1) (nedan kallad havsrättskonventionen).
- 4 I konventionens artikel 60, med rubriken ”Konstgjorda öar, anläggningar och konstruktioner i den ekonomiska zonen”, föreskrivs följande:

”1. I den ekonomiska zonen skall kuststaten ha exklusiv rätt att uppföra samt att bemyndiga och reglera uppförandet, driften och användningen av
 - a) konstgjorda öar,
 - b) anläggningar och konstruktioner för de ändamål som avses i artikel 56 och andra ekonomiska ändamål,
 - c) anläggningar och konstruktioner som kan hindra kuststatens utövande av rättigheter i zonen.
2. Kuststaten skall ha exklusiv jurisdiktion över dessa konstgjorda öar, anläggningar och konstruktioner, inbegripet jurisdiktion i fråga om lagar och andra författningar rörande tullar, skatter, hälsovård, säkerhet och invandring.

...”

- 5 I artikel 77 i havsrättskonventionen, med rubriken ”Kuststatens rättigheter över kontinentalsockeln”, föreskrivs följande:

”1. Kuststaten utövar suveräna rättigheter över kontinentalsockeln i syfte att utforska den och utvinna dess naturtillgångar.

2. De i punkt 1 avsedda rättigheterna är exklusiva i den meningen att, om inte kuststaten själv utforskar kontinentalsockeln eller utvinner dess naturtillgångar, ingen annan får bedriva sådan verksamhet utan kuststatens uttryckliga medgivande.

3. Kuststatens rättigheter över kontinentalsockeln är oberoende av faktiskt eller symboliskt besittningstagande eller varje uttrycklig förklaring.

...”

- 6 I artikel 79 i havsrättskonventionen, med rubriken ”Undervattenskablar och rörledningar på kontinentalsockeln”, föreskrivs följande:

”1. Alla stater äger rätt att lägga undervattenskablar och rörledningar på kontinentalsockeln i enlighet med bestämmelserna i denna artikel.

2. Med förbehåll för rätten att vidta skäliga åtgärder för undersökning av kontinentalsockeln, för bearbetning av dennas naturtillgångar och för förhindrande, begränsning och kontroll av förorening från rörledningar, får kuststaten inte hindra utläggande eller bibehållande av sådana kablar eller rörledningar.

3. Utstakning av rörledningarnas sträckning på kontinentalsockeln måste godkännas av kuststaten.

4. Inget i denna del påverkar kuststatens rätt att fastställa villkor för kablar eller rörledningar som fortsätter in på dess territorium eller i dess territorialhav, eller dess jurisdiktion över kablar och rörledningar som byggs eller används i samband med undersökningen av dess kontinentalsockel eller vid bearbetningen av dennas tillgångar eller i samband med verksamheten på konstgjorda öar, anläggningar och konstruktioner under dess jurisdiktion.

...”

- 7 I artikel 80 i havsrättskonventionen, med rubriken ”Konstgjorda öar, anläggningar och konstruktioner på kontinentalsockeln”, föreskrivs att artikel 60 i konventionen ska på motsvarande sätt tillämpas på konstgjorda öar, anläggningar och konstruktioner på kontinentalsockeln.

Unionsrätt

- 8 Förordning nr 1408/71 hänvisar bland annat till artikel 51 i EEG-fördraget (senare artikel 51 i EG-fördraget och därefter, efter ändring, artikel 42 EG), vilken numera motsvaras av artikel 48 FEUF. Artiklarna avser huvudsakligen samordning av medlemsstaternas system för social trygghet och betalning av förmåner inom dessa samordnade system. Efter denna hänvisning anges bland annat följande skäl i förordningen:

”Bestämmelser om samordning av nationell lagstiftning om social trygghet ingår i den fria rörligheten för personer och bör bidra till förbättring av deras levnadsstandard och anställningsförhållanden.

...

Med anledning av de stora skillnaderna i nationell lagstiftning beträffande vilka som omfattas av lagstiftningen är det bättre att anta som princip att förordningen är tillämplig på alla personer som är försäkrade inom sociala trygghetssystem för anställda eller egenföretagare eller på grund av utövande av verksamhet för vilken de uppbär eller inte uppbär lön.

Man bör ta hänsyn till särdragen i varje nationell lagstiftning för social trygghet och endast utarbeta ett samordningssystem.

...

Det är lämpligt att anställda och egenföretagare som flyttar inom gemenskapen omfattas av en medlemsstats sociala trygghetssystem, så att man undviker kumulering genom flera medlemsstaters tillämpliga lagstiftning och de komplikationer som följer av detta.

...

För att på bästa sätt säkerställa likabehandling av alla arbetande som är verksamma på en medlemsstats territorium är det lämpligt att man fastställer att den lagstiftning som är tillämplig, som allmän regel, skall vara lagstiftningen i den medlemsstat på vars territorium den berörda personen utöv[a]r sin verksamhet som anställd eller egenföretagare.

Man bör göra undantag från denna allmänna regel i särskilda situationer då ett annat kriterium för anslutning är berättigat.

...”

- 9 I artikel 1 i förordning nr 1408/71 föreskrivs följande:

”I denna förordning används följande beteckningar med de betydelser som här anges:

a) *Anställda* respektive *egenföretagare*:

- i) den som är försäkrad, obligatoriskt eller genom en frivillig fortsättningsförsäkring, mot en eller flera av de risker som täcks av grenarna i ett system för social trygghet för anställda eller egenföretagare eller genom ett särskilt system för offentligt anställda.

...”

- 10 I punkt 1 i artikel 2 i förordningen, med rubriken ”Personkrets”, föreskrivs följande:

”Denna förordning skall gälla anställda, egenföretagare och studerande som omfattas eller har omfattats av lagstiftningen i en eller flera medlemsstater och som är medborgare i en medlemsstat eller är statslösa eller flyktingar bosatta inom en medlemsstats territorium samt deras familjemedlemmar och efterlevande.”

- 11 Avdelning II i förordning nr 1408/71 innehåller artiklarna 13–17a om bestämmande av tillämplig lagstiftning. I artikel 13.1 i förordningen föreskrivs att personer för vilka denna förordning gäller i princip ska omfattas av lagstiftningen i enbart en medlemsstat. I punkt 2 i samma artikel föreskrivs följande:

”2. Om något annat inte följer av artikel 14–17 gäller följande:

- a) Den som är anställd för arbete inom en medlemsstats territorium skall omfattas av denna medlemsstats lagstiftning, även om han är bosatt inom en annan medlemsstats territorium eller om det företag eller den person som han är anställd hos har sitt säte eller är bosatt inom en annan medlemsstats territorium.

...

- c) Den som är anställd ombord på ett fartyg som för en medlemsstats flagga skall omfattas av denna stats lagstiftning.

...

- f) Den för vilken lagstiftningen i en medlemsstat upphör att gälla utan att lagstiftningen i en annan medlemsstat blir tillämplig på honom enligt någon av reglerna i föregående punkter eller enligt något undantag eller någon särskild bestämmelse i artikel 14–17 skall omfattas av lagstiftningen i den medlemsstat inom vars territorium han är bosatt uteslutande enligt bestämmelserna i den lagstiftningen.”

- 12 Artikel 14 i förordning nr 1408/71, med rubriken ”Särskilda regler för andra anställda än sjömän”, innehåller följande bestämmelser:

”Artikel 13.2 a skall tillämpas med beaktande av följande undantag och omständigheter:

...

- 2) För den som normalt arbetar inom två eller flera medlemsstaters territorier skall fråga om tillämplig lagstiftning avgöras på följande sätt:

- a) En person som hör till den resande eller flygande personalen hos ett företag som för andras eller egen räkning bedriver internationell befordran av passagerare eller gods med järnväg, landsvägstransporter, flyg eller inrikes sjöfart och som har sitt säte inom en medlemsstats territorium skall omfattas av denna stats lagstiftning med följande begränsningar:

- i) Om företaget har en filial eller fast representation inom en annan medlemsstats territorium, skall den som arbetar vid denna filial eller fasta representation omfattas av lagstiftningen i den medlemsstaten.
- ii) Den som huvudsakligen arbetar inom den medlemsstats territorium där han är bosatt skall omfattas av denna stats lagstiftning, även om det företag hos vilket han är anställd inte har sitt säte eller någon filial eller permanent representation inom det territoriet.

- b) Andra anställda än de som anges i a skall omfattas av

- i) lagstiftningen i den medlemsstat inom vars territorium den anställde är bosatt, om han till viss del utför arbetet inom detta territorium eller om han är knuten till flera företag eller arbetsgivare inom olika medlemsstaters territorier,

- ii) lagstiftningen i den medlemsstat inom vars territorium det företag eller den person, som anställt honom har sitt säte eller är bosatt, om han inte är bosatt inom någon av de medlemsstaters territorier där han utför arbetet.

...”

- 13 I artikel 14b i förordning nr 1408/71, med rubriken ”Särskilda regler för sjömän” föreskrivs följande:

”Artikel 13.2 c skall tillämpas med beaktande av följande undantag och omständigheter:

...

- 4) Den som är anställd på ett fartyg, vilket för en medlemsstats flagga, och som får sin lön från ett företag eller en person som har sitt säte eller är bosatt inom en annan medlemsstats territorium skall omfattas av den sistnämnda statens lagstiftning, om han är bosatt inom denna stats territorium. Företaget eller personen som betalar lönen skall betraktas som arbetsgivare vid tillämpningen av den lagstiftningen.”

- 14 I artikel 15 i förordningen, med rubriken ”Regler om frivillig försäkring eller frivillig fortsättningsförsäkring”, stadgas följande:

”1. Artiklarna 13–14d skall inte gälla frivillig försäkring eller frivillig fortsättningsförsäkring såvida det i en medlemsstat, för någon av de grenar som anges i artikel 4, inte finns annat än ett frivilligt försäkringssystem.

2. Om tillämpningen av två eller flera medlemsstaters lagstiftning medför dubbelförsäkring gäller följande:

- Vid ett obligatoriskt försäkringssystem och ett eller flera system för frivillig försäkring eller frivillig fortsättningsförsäkring, skall personen omfattas endast av det obligatoriska försäkringssystemet.

...”

- 15 Avtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Schweiziska edsförbundet, å andra sidan, om fri rörlighet för personer (nedan kallat avtalet EG-Schweiz) undertecknades i Luxemburg den 21 juni 1999. Avtalet godkändes på Europeiska gemenskapens vägnar genom rådets och kommissionens beslut 2002/309/EG, Euratom, i fråga om avtalet om vetenskapligt och tekniskt samarbete av den 4 april 2002 om ingående av sju avtal med Schweiziska edsförbundet (EGT L 114, s. 1). I artikel 8 i avtalet föreskrivs följande:

”De avtalsslutande parterna skall, i enlighet med bilaga II, fastställa bestämmelser för samordning av systemen för social trygghet, för att säkerställa särskilt

- a) likabehandling,
- b) fastställande av tillämplig lagstiftning,
- c) sammanläggning av samtliga perioder som i de olika nationella lagstiftningarna beaktas för förvärv och bibehållande av rätten till förmåner samt för beräkning av dessa förmånens storlek,
- d) utbetalning av förmåner till personer som är bosatta på de avtalsslutande parternas territorium, och
- e) ömsesidigt administrativt bistånd och samarbete mellan myndigheter och institutioner.”

16 I artikel 1 i bilaga II till avtalet EG–Schweiz, vilken avser samordningen av socialförsäkringssystemen, föreskrivs följande:

”1. De avtalsslutande parterna är överens om att på området samordning av socialförsäkringssystemen sinsemellan tillämpa de gemenskapsrättsakter som det hänvisas till, i den lydelse dessa har den dag då avtalet undertecknas och så som dessa har ändrats i avsnitt A i denna bilaga eller därmed likvärdiga regler.

2. När [begreppen] ’medlemsstat(er)’ förekommer i de rättsakter som det hänvisas till i avsnitt A i denna bilaga avses utöver de stater som omfattas av gemenskapsrättsakterna i fråga även Schweiz.”

17 Avsnitt A i bilaga II hänvisar bland annat till förordning nr 1408/71.

18 Förordning nr 1408/71 har ersatts av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen (EUT L 166, s. 1), som blev tillämplig den 1 maj 2010. Samma datum upphörde förordning nr 1408/71 att gälla. Bilaga II i avtalet EG–Schweiz uppdaterades genom beslut nr 1/2012 av den gemensamma kommitté som inrättats genom avtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Schweiziska edsförbundet, å andra sidan, om fri rörlighet för personer, av den 31 mars 2012 om ersättande av bilaga II (Samordningen av socialförsäkringssystemen) till avtalet (EUT L 103, s. 51). Beslutet trädde i kraft den 1 april 2012. Nämnda bilaga hänvisar numera till förordning nr 883/2004. Omständigheter som inträffat innan beslutet trädde i kraft omfattas emellertid fortsatt av förordning nr 1408/71 med tillämpning såväl av artikel 90.1 i förordning nr 883/2004, enligt vilken förordning nr 1408/71 ska fortsätta gälla och ha kvar sin rättsverkan bland annat med avseende på avtalet EG-Schweiz så länge som detta avtal inte har ändrats, och av punkt 3 i avsnitt A i bilaga II till avtalet, i dess ändrade lydelse, som fortfarande hänvisar till förordning nr 1408/71 ”när det gäller fall som inträffat tidigare”.

Nederländsk rätt

19 Det framgår av beslutet om hänskjutande att anställda som är bosatta i Nederländerna, enligt nederländsk lagstiftning om det allmänna socialförsäkringssystemet, som huvudregel, är obligatoriskt anslutna till olika delar av försäkringssystemet. Ett undantag återfinns i artikel 12.1 i 1999 års förordning om utvidgning och begränsning av den personkrets som omfattas av socialförsäkringen (Besluit uitbreiding en beperking kring verzekerden volksverzekeringen 1999). Enligt detta undantag är en person som bor i Nederländerna utesluten från socialförsäkringen om han eller hon under en sammanhängande period av minst tre på varandra följande månader arbetar utanför Nederländerna, såvida inte arbetet utförs inom ramen för en anställning hos en arbetsgivare med säte i Nederländerna. Enligt de närmare preciseringar som den nederländska regeringen har tillhandahållit, föreskriver förordningen om obligatorisk socialförsäkring för sjömän (Besluit verzekeringsplicht zeevarenden) på motsvarande sätt att den nederländska lagstiftningen om socialförsäkring för anställda arbetstagare är tillämplig på en sjöman som är bosatt i en medlemsstat och som arbetar för en arbetsgivare med säte i Nederländerna, ombord på ett fartyg som för en tredje stats flagg, när denna tredje stat inte är part i avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet av den 2 maj 1992 (EGT L 1, 1994, s. 3; svensk specialutgåva, område 2, volym 11, s. 37).

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

20 L. Kik, som är nederländsk medborgare och bosatt i Nederländerna, arbetade under år 2004 ombord på ett rörlägningsfartyg som förde panamansk flagg. Fram till den 31 maj 2004 var han anställd av ett företag med säte i Nederländerna och omfattades av det nederländska allmänna socialförsäkringssystemet. Från den 1 juni 2004 var han anställd av ett företag med säte i Schweiz och utförde samma arbetsuppgifter. Hans lön var alltså föremål för nederländsk inkomstbeskattning. I

enlighet med nederländsk lagstiftning upphör anslutningen till det allmänna socialförsäkringssystemet om en person arbetar utanför Nederländerna för en arbetsgivare som inte har säte i Nederländerna under en period av minst tre på varandra följande månader.

- 21 Den fråga som är central i det nationella målet avser huruvida L. Kik var skyldig att mot bakgrund av förordning nr 1408/71 betala avgifter till det nederländska socialförsäkringssystemet för perioden den 1 juni–den 24 augusti 2004. Under denna period befann sig det fartyg på vilket han arbetade först ovanför tredjelandets kontinentalsockel, därefter på internationellt vatten, och slutligen ovanför vissa medlemsstaters kontinentalsockel (Nederländerna och Förenade kungariket).
- 22 L. Kik har gjort gällande att det följer av förordning nr 1408/71 att han inte omfattades av det nederländska socialförsäkringssystemet under den perioden.
- 23 L. Kik överklagade det avgörande i vilket det slogs fast att han var skyldig att betala avgifter till det nederländska socialförsäkringssystemet för den aktuella perioden till Hoge Raad der Nederlanden (Högsta domstolen i Nederländerna). Den domstolen önskar nu få klarhet i huruvida den nämnda förordningen är tillämplig.
- 24 Hoge Raad der Nederlanden undrar för det första om förordningen är tillämplig enbart på migrerande arbetstagare och, i förekommande fall, om L. Kik kan kvalificeras som en sådan mot bakgrund av de olika platser på vilka han successivt utförde sitt arbete under den omtvistade perioden samt med beaktande av den särskilda beskaffenhet av det fartyg som han arbetade på, dess klassificering i förhållande till havsrättskonventionen och, i förekommande fall, föremålet för de lagda rörledningarna.
- 25 Den hänskjutande domstolen undrar särskilt om L. Kik ska anses ha utövat sin verksamhet i Nederländerna respektive Förenade kungariket under den period fartyget befann sig ovanför respektive lands del av kontinentalsockeln. Beroende på svaret på den frågan finns det anledning att slå fast att L. Kik arbetade utanför Europeiska unionen under hela eller stora delar av den omtvistade perioden och därmed inte kan anses utgöra en sådan migrerande arbetare som ingår i den personkrets som omfattas av tillämpningsområdet för förordning nr 1408/71.
- 26 Med hänvisning till domen Aldewereld (C-60/93, EU:C:1994:271) bedömer den hänskjutande domstolen emellertid att även om det är fråga om yrkesverksamhet utanför unionen, medför en tillräckligt stark anknytning till unionens territorium att bestämmelserna i avdelning II i förordningen ska tillämpas på en arbetstagare som är medborgare i en medlemsstat.
- 27 I detta hänseende bedömer den hänskjutande domstolen att det kan finnas sådan relevant anknytning såväl till Schweiziska edsförbundet – vilken stat måste likställas med en medlemsstat vid tillämpningen av förordningen – (arbetsgivarens säte), som till unionens territorium (inkomstbeskattning i Nederländerna och, eventuellt, arbete i Nederländerna och Förenade kungariket för det fall det arbete som utfördes på det i det nationella målet aktuella rörlägningsfartyget när det befann sig ovanför dessa medlemsstaters del av kontinentalsockeln kan likställas med arbete i dessa medlemsstater). För det fall den sistnämnda faktorn är relevant behövs emellertid klarhet i huruvida det finns anledning att beakta den endast för de perioder under vilka fartyget befann sig ovanför de aktuella medlemsstaternas del av kontinentalsockeln, eller om den ska beaktas för hela den omtvistade perioden, vilket eventuellt kan bero på vad som i detta hänseende var planerat från början.
- 28 Om det antas att L. Kik ingår i den personkrets som omfattas av tillämpningsområdet för förordning nr 1408/71 och att det således finns anledning att tillämpa reglerna i avdelning II i förordningen för att bestämma tillämplig socialförsäkringslagstiftning, undrar den hänskjutande domstolen vilken regel som är relevant.

- 29 Hoge Raad der Nederlanden bedömer att den plats där arbetet utförs är en betydelsefull faktor, varför det även i detta hänseende är viktigt att veta om en yrkesverksamhet som utövas ombord på ett rörlägningsfartyg medan det befinner sig ovanför en medlemsstats kontinentalsockel ska likställas med arbete som utförs på den medlemsstatens territorium.
- 30 Om den frågan besvaras nekande, kan ingen av reglerna i avdelning II i förordningen tillämpas. Eftersom det inte är godtagbart att en anställd eller en egenföretagare på vilken förordning nr 1408/71 är tillämplig inte omfattas av något socialförsäkringssystem, finns det – enligt den hänskjutande domstolen – anledning att identifiera den mest relevanta anknytningen. I förevarande fall ska arbetstagarens bosättning lämnas utan avseende, eftersom det inte finns något som tyder på att det finns ett samband mellan bosättningen och anställningsförhållandet. Detsamma gäller platsen för beskattning av förvärvsinkomst, eftersom detta är en faktor som inte beaktas i förordning nr 1408/71. Enligt utslutningsmetoden är arbetsgivarens säte därmed av särskild betydelse. Den hänskjutande domstolen har i denna del hänvisat till domen Aldewereld (EU:C:1994:271).
- 31 För det fall lönearbete som utövas ombord på ett rörlägningsfartyg medan det befinner sig ovanför en medlemsstats kontinentalsockel ska likställas med arbete som utförs på den medlemsstatens territorium, föreslår Hoge Raad der Nederlanden två lösningar.
- 32 Den första lösningen består i att återropa huvudregeln i artikel 13.2 a i förordning nr 1408/71, som ger företräde åt lagstiftningen i den medlemsstat där arbetet utförs, och således tillämpa lagstiftningen i Nederländerna och Förenade kungariket för de perioder då arbetet ska anses ha utförts på respektive medlemsstats territorium, varvid schweizisk lagstiftning är tillämplig i övrigt, av samma skäl som dem som angetts ovan i punkt 30.
- 33 Enligt den andra lösningen ska det anses att arbetet normalt har utförts i flera medlemsstater i den mening som avses i artikel 14.2 i förordningen, varför den regel som nämns i artikel 14.2 b i) (första situationen) ska tillämpas. Följaktligen ska lagstiftningen i bosättningsmedlemsstaten tillämpas, eftersom en del av verksamheten utövades där.
- 34 Enligt den hänskjutande domstolen är det inte avgörande att artikel 14 i förordning nr 1408/71, i enlighet med sin rubrik, innehåller särskilda regler för andra anställda än sjömän. Detta eftersom artikel 14b i samma förordning, som innehåller särskilda regler för sjömän, inte innehåller någon bestämmelse som är tillämplig i förevarande fall.
- 35 Enligt den hänskjutande domstolen uppkommer emellertid fråga om den åtskillnad som ska göras mellan denna situation och den situation där lönearbete först utförs i en medlemsstat och därefter i en annan, vilken situation regleras i artikel 13.2 a i förordning nr 1408/71. Samma person kan nämligen, strängt taget, inte utöva två verksamheter på två olika platser samtidigt. Begreppet ”som normalt arbetar inom två eller flera medlemsstaters territorier” i artikel 14.2 i förordning nr 1408/71 avser således, enligt den hänskjutande domstolen, även verksamhet som successivt utövas på flera medlemsstaters territorier. En för restriktiv tolkning av begreppet skulle dock undergräva den fria rörligheten för arbetstagare, eftersom den skulle innebära att en arbetstagare som inte omfattades av den särskilda regeln i artikel 14.2 i förordningen skulle omfattas av artikel 13.2 a i förordningen och således försättas i den situationen att den tillämpliga lagstiftningen hela tiden varierar.
- 36 Mot denna bakgrund beslutade Hoge Raad der Nederlanden att förklara målet vilande och ställa följande tolkningsfrågor till domstolen:
- ”1. a) Ska reglerna om den personkrets som omfattas av tillämpningsområdet för förordning nr 1408/71 och reglerna om de i avdelning II i förordningen upptagna lagvalsreglernas territoriella räckvidd tolkas så, att dessa lagvalsregler är tillämpliga i ett fall som det nu aktuella, där det rör sig om en i Nederländerna bosatt arbetstagare och tillika nederländsk medborgare som, åtminstone tidigare, har omfattats av den obligatoriska socialförsäkringen i

Nederländerna, som är anställd som sjöman hos en arbetsgivare med säte i Schweiz, som arbetar ombord på ett rörlägningsfartyg vars flaggstat är Panama och som utför detta arbete först utanför unionens territorium (omkring tre veckor ovanför Förenta staternas kontinentalsockel och omkring två veckor på internationellt vatten) och därefter ovanför Nederländernas kontinentalsockel (perioder på en månad och omkring en vecka) och ovanför Förenade kungarikets kontinentalsockel (en period på drygt en vecka), samtidigt som inkomsterna från arbetet beskattas i Nederländerna?

- b) Om denna fråga besvaras jakande, är förordning nr 1408/71 då enbart tillämplig under de dagar då den berörda personen har arbetat ovanför en EU-medlemsstats kontinentalsockel, eller är den också tillämplig under den föregående perioden under vilken vederbörande utförde arbete på en annan plats, utanför unionens territorium?
- 2) Om förordning nr 1408/71 är tillämplig på en sådan arbetstagare, vilken lagstiftning, eller vilka lagstiftningar, ska då tillämpas enligt förordningens regler?"

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första frågan

- 37 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida förordning nr 1408/71 ska tolkas så, att en anställd, såsom L. Kik, som är medborgare i den medlemsstat han eller hon är bosatt i och i vilken hans eller hennes inkomst beskattas, som arbetar ombord på ett rörlägningsfartyg – vilket för tredje stats flagg och används i olika delar av världen bland annat ovanför vissa medlemsstaters kontinentalsockel – och som tidigare varit anställd av ett företag med säte i bosättningsmedlemsstaten men har bytt arbetsgivare och numera är anställd hos ett företag med säte i Schweiz, samtidigt som han eller hon alljämt är bosatt i samma medlemsstat och arbetar på samma fartyg, ingår i den personkrets som omfattas av tillämpningsområdet för förordningen.
- 38 Härvid ska det först anges att denna förordning, i enlighet med artikel 2.1 i förordning nr 1408/71, bland annat är tillämplig på anställda som omfattas eller har omfattats av lagstiftningen i en eller flera medlemsstater och som är medborgare i en medlemsstat.
- 39 Det framgår av beslutet om hänskjutande att L. Kik befann sig i en sådan situation under den i det nationella målet aktuella perioden. Han är nämligen nederländsk medborgare och var under den aktuella perioden ansluten till det allmänna socialförsäkringssystemet i Nederländerna eftersom han var bosatt i den medlemsstaten. Visserligen avser det nationella målet frågan huruvida L. Kik omfattades av nederländsk eller schweizisk lagstiftning under den aktuella perioden. Det är emellertid ostridigt att han omfattades av antingen den ena eller den andra av dessa lagstiftningar.
- 40 Vidare konstaterar domstolen att det arbete som utförs ombord på ett rörlägningsfartyg inte kan jämföras med arbete som utförs på en medlemsstats territorium när fartyget befinner sig ovanför den medlemsstatens kontinentalsockel.
- 41 Den jurisdiktion som artikel 79.4 i havsrättskonventionen tillerkänner en kuststat är nämligen begränsad till kablar och rörledningar som byggs eller används i samband med undersökningen av denna stats kontinentalsockel eller vid bearbetningen av kontinentalsockelns tillgångar, och omfattar således inte de fartyg som lägger dessa kablar eller rörledningar. Inte heller kan ett sådant fartyg jämföras med en "konstgjord ö", en "anläggning" eller en "konstruktion" på kontinentalsockeln i den mening som avses i artikel 80 i konventionen. Det är under alla omständigheter så, att det inte framgår av beslutet om hänskjutande att de rörledningar som lagts av det fartyg på vilket L. Kik

arbetade under de perioder då fartyget befann sig ovanför vissa medlemsstaters kontinentalsockel skulle användas i samband med undersökning av kontinentalsockeln eller vid bearbetning av dess tillgångar.

- 42 Att det konstateras i en situation som den som L. Kik befinner sig i att det arbete som utförs ombord på ett rörlägningsfartyg inte kan jämföras med arbete som utförs på en medlemsstats territorium ens när fartyget befinner sig ovanför den medlemsstatens kontinentalsockel, räcker emellertid inte, i sig, för att ifrågasätta tillämpligheten av förordning nr 1408/71. Enbart det förhållandet att en arbetstagares arbete utförs utanför unionens territorium är nämligen inte tillräckligt för att det ska kunna uteslutas att unionens regler om fri rörlighet är tillämpliga, så länge anställningsförhållandet har en tillräckligt stark anknytning till detta territorium (dom Aldewereld, EU:C:1994:271, punkt 14).
- 43 Härvid följer det av domstolens rättspraxis att det finns en tillräckligt stark anknytning mellan den aktuella anställningen och unionens territorium bland annat när en unionsmedborgare med hemvist i en medlemsstat har anställts av ett företag med hemvist i en annan medlemsstat för vilket vederbörande utför arbetet (se, för ett liknande resonemang, dom Petersen, C-544/11, EU:C:2013:124, punkt 42).
- 44 Såsom generaladvokaten har angett i punkt 40 i sitt förslag till avgörande, kännetecknas det arbete som L. Kik utförde under den aktuella perioden av ett visst antal anknytningskriterier till Konungariket Nederländernas territorium och till Schweiziska edsförbundets territorium. Schweiziska edsförbundet jämföras nämligen med en medlemsstat vid tillämpningen av förordning nr 1408/71. I detta hänseende räcker det att slå fast att L. Kik var bosatt i Nederländerna och att hans arbetsgivares säte var beläget i Schweiz.
- 45 Mot bakgrund av det ovan angivna ska den första frågan besvaras enligt följande. Förordning nr 1408/71 ska tolkas så, att en anställd, såsom L. Kik, som är medborgare i den medlemsstat han eller hon är bosatt i och i vilken hans eller hennes inkomst beskattas, som arbetar ombord på ett rörlägningsfartyg – vilket för en tredje stats flagg och används i olika delar av världen, bland annat ovanför vissa medlemsstaters kontinentalsockel – och som tidigare varit anställd hos ett företag med säte i bosättningsmedlemsstaten men som har bytt arbetsgivare och numera är anställd hos ett företag med säte i Schweiz, samtidigt som han eller hon alltjämt är bosatt i samma medlemsstat och arbetar på samma fartyg, ingår i den personkrets som omfattas av förordningens tillämpningsområde.

Den andra frågan

- 46 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra frågan – som gör sig gällande endast om förordning nr 1408/71 är tillämplig på en anställd som L. Kik och som det således finns anledning att besvara – för att få klarhet i vilken lag som är tillämplig på en sådan arbetstagare enligt bestämmelserna i avdelning II i förordningen om bestämmande av tillämplig nationell lagstiftning.
- 47 När en person ingår i den personkrets som omfattas av tillämpningsområdet för förordning nr 1408/71 enligt definitionen i artikel 2 i samma förordning, är regeln i artikel 13.1 i förordningen om att lagstiftningen i endast en av medlemsstaterna ska gälla i princip tillämplig. Den tillämpliga nationella lagstiftningen bestäms i enlighet med bestämmelserna i avdelning II i förordningen (dom Aldewereld, EU:C:1994:271, punkt 10).
- 48 I punkt 11 i den domen konstaterade domstolen att ingen av bestämmelserna i avdelning II i förordningen direkt avser en person som har anställts av ett företag i unionen, men som inte utför något arbete inom unionens territorium, eftersom vederbörande enbart arbetar inom en tredje stats territorium.

- 49 Med denna situation ska jämföras den där en person har anställts av ett företag i unionen för att arbeta ombord på ett fartyg som för en tredje stats flagg.
- 50 Det förhåller sig på detta sätt oberoende av att artikel 13.2 f i förordning nr 1408/71 infördes efter den tidpunkt som är relevant i nämnda dom. Enligt den artikeln ska en person för vilken lagstiftningen i en medlemsstat upphör att gälla, utan att lagstiftningen i en annan medlemsstat blir tillämplig på vederbörande enligt någon annan bestämmelse i avdelning II i förordningen, omfattas av lagstiftningen i den medlemsstat inom vars territorium han eller hon är bosatt.
- 51 Det ska härvid erinras om att tillämpningen av den bestämmelsen förutsätter att en medlemsstats lagstiftning upphör att gälla och att bestämmelsen i sig inte anger under vilka villkor en medlemsstats lagstiftning upphör att gälla (se dom kommissionen/Belgien, C-347/98, EU:C:2001:236, punkt 31). Såsom domstolen har angett, bland annat i punkt 33 i domen van Pommeren-Bourgonde (C-227/03, EU:C:2005:431), ankommer det på varje medlemsstat att i sin nationella lagstiftning ange dessa villkor.
- 52 Såsom det har preciserats i artikel 10b i rådets förordning (EEG) nr 574/72 av den 21 mars 1972 om tillämpningen av förordning nr 1408/71 (EGT L 74, s. 1; svensk specialutgåva, område 5, volym 1, s. 106), i dess ändrade och uppdaterade lydelse enligt rådets förordning nr 118/97, fastställs den dag och de villkor under vilka en medlemsstats lagstiftning upphör att gälla för en person som avses i artikel 13.2 f i förordning nr 1408/71 i enlighet med bestämmelserna i den lagstiftningen.
- 53 Enligt nederländsk rätt omfattades L. Kik av den nederländska lagstiftningen om socialförsäkring under hela den omtvistade perioden. Eftersom villkoret att en medlemsstats lagstiftning har upphört att gälla inte är uppfyllt, är artikel 13.2 f i förordning nr 1408/71 inte tillämplig i en situation som den i det nationella målet.
- 54 Det ska således slås fast att en lagstiftning, i en sådan situation, anses tillämplig med hänvisning till andra bestämmelserna i avdelning II i förordning nr 1408/71 än artikel 13.2 f, i den mån som anställningen har en tillräckligt stark anknytning till unionen.
- 55 Såsom konstaterats ovan i punkt 44 föreligger det i en sådan situation som L. Kik befinner sig i en tillräckligt stark anknytning till unionen.
- 56 När det gäller att bestämma vilken lagstiftning som, enligt förordning nr 1408/71, är tillämplig i en sådan situation, är den allmänna regeln i artikel 13.2 c i förordningen – som anger att det är lagstiftningen i den medlemsstat vars flagg fartyget för som ska tillämpas på sjömän – inte är tillämplig analogt, eftersom förevarande fall avser en person som arbetar på ett fartyg som för en tredje stats flagg.
- 57 I ett sådant fall har domstolen funnit att den tillämpliga lagstiftningen följer av bestämmelserna i avdelning II i förordning nr 1408/71, med beaktande av de anknytningskriterier som i det enskilda fallet föreligger till medlemsstaternas lagstiftning (se dom Aldewereld, EU:C:1994:271, punkt 20).
- 58 I förevarande fall, liksom i den situation som avsågs i domen Aldewereld (EU:C:1994:271, punkt 21), är de enda anknytningskriterierna till lagstiftningen i en medlemsstat, eller i en stat som likställs med en medlemsstat, den plats där den anställde är bosatt och den plats där arbetsgivaren har sitt säte. Såsom domstolen slog fast i punkt 22 i den domen, utgör tillämpningen av lagstiftningen i den medlemsstat där den anställde är bosatt en underordnad regel i det system som inrättats genom förordning nr 1408/71, vilken blir tillämplig endast när denna lagstiftning har anknytning till anställningsförhållandet. När den anställde inte är bosatt i en av de medlemsstater där han arbetar, är det således normalt sett lagstiftningen i den stat där arbetsgivaren har sitt säte eller hemvist som ska tillämpas.

- 59 I en situation som den i det nationella målet stöds denna slutsats av artikel 14.2 a första meningen i förordning nr 1408/71. Bestämmelsen visar på systemet i förordningen avseende de personer som utför ett i huvudsak mobilt arbete under sådana villkor att arbetets utförande inte kan knytas till en särskild plats, och föreskriver att lagstiftningen i den medlemsstat där arbetsgivaren har sitt säte ska tillämpas på dessa personer.
- 60 Även om bestämmelsen innehåller regler för andra anställda än sjömän, såsom framgår av dess rubrik, kan situationen i det nationella målet – det vill säga situationen för en arbetstagare som utför lönearbete utanför unionens territorium ombord på ett fartyg som för en tredje stats flagg – jämföras med situationen för de personer som direkt avses med bestämmelsen, i den mån varken den stat vars flagg fartyget för eller den där arbetet utförs har någon anknytning med en medlemsstats lagstiftning.
- 61 I den situation som en anställd som L. Kik befinner sig i gäller således lagstiftningen i den medlemsstat, eller den stat som likställs med en medlemsstat, där det företag som har anställt arbetstagaren har sitt säte.
- 62 Mot bakgrund av att domstolen saknar uppgifter om det försäkringssystem som föreskrivs i schweizisk lagstiftning, och att det följer av nederländsk lagstiftning att den är tillämplig på den situation som en arbetstagare som L. Kik befann sig i under den aktuella perioden, eftersom den föreskriver att en sådan arbetstagare ska vara ansluten till ett obligatoriskt försäkringssystem, noterar domstolen emellertid följande. I enlighet med artikel 15.2 första strecksatsen i förordning nr 1408/71 gäller att när tillämpningen av lagstiftningen i två eller flera medlemsstater, med vilka Schweiziska edsförbundet likställs, föreskriver anslutning till ett frivilligt försäkringssystem och till ett obligatoriskt försäkringssystem, ska den berörde endast omfattas av det obligatoriska försäkringssystemet.
- 63 För det fall lagstiftningen i den stat arbetsgivaren har sitt säte, i överensstämmelse med förordning nr 1408/71, inte föreskriver att en arbetstagare som L. Kik ska vara ansluten till något socialförsäkringssystem, ska lagstiftningen i den medlemsstat där arbetstagaren är bosatt i tillämpas. Bestämmelserna i avdelning II i den förordningen syftar nämligen till att förhindra att de personer som omfattas av tillämpningsområdet för förordningen berövas skydd på området för social trygghet i avsaknad av lagstiftning som är tillämplig på dem (dom van Pommeren-Bourgondien, EU:C:2005:431, punkt 34 och där angiven rättspraxis).
- 64 Mot bakgrund av det ovan angivna ska den andra frågan besvaras enligt följande. De bestämmelser i avdelning II i förordning nr 1408/71 som avser bestämmande av tillämplig nationell lagstiftning ska tolkas så, att en medborgare i en medlemsstat – eller i Schweiziska edsförbundet, vilket likställs med en medlemsstat vid tillämpningen av förordningen – som utför lönearbete ombord på ett fartyg vilket för en tredje stats flagg utanför unionens territorium, exempelvis ovanför en medlemsstats kontinentalsockel, men som är anställd av ett företag som har sitt säte i Schweiziska edsförbundet, omfattas av lagstiftningen i den medlemsstat där arbetsgivaren har sitt säte. Under sådana omständigheter som i det nationella målet ska medborgaren emellertid omfattas av lagstiftningen i den medlemsstat där vederbörande är bosatt om tillämpningen av lagstiftningen i den stat där arbetsgivaren har sitt säte, i överensstämmelse med nämnda förordning, skulle innebära att vederbörande ansluts till ett frivilligt försäkringssystem eller att vederbörande inte ansluts till något system för social trygghet.

Rättegångskostnader

- 65 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (femte avdelningen) följande:

- 1) Rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen – i dess ändrade och uppdaterade lydelse enligt rådets förordning (EG) nr 118/97 av den 2 december 1996, i dess lydelse enligt rådets förordning (EG) nr 307/1999 av den 8 februari 1999 – ska tolkas enligt följande. En anställd, såsom L. Kik, som är medborgare i den medlemsstat han eller hon är bosatt i och i vilken hans eller hennes inkomst beskattas, som arbetar ombord på ett rörlägningsfartyg – vilket för en tredje stats flagg och används i olika delar av världen, bland annat ovanför vissa medlemsstaters kontinentalsockel – och som tidigare varit anställd hos ett företag med säte i bosättningsmedlemsstaten, men som har bytt arbetsgivare och numera är anställd hos ett företag med säte i Schweiz, samtidigt som han eller hon alltså är bosatt i samma medlemsstat och arbetar på samma fartyg, ingår i den personkrets som omfattas av tillämpningsområdet för förordning nr 1408/71, i dess ändrade och uppdaterade lydelse enligt förordning nr 118/97, i dess lydelse enligt förordning nr 307/1999.
- 2) De bestämmelser i avdelning II i förordning nr 1408/71, i dess ändrade och uppdaterade lydelse enligt förordning nr 118/97, i dess lydelse enligt förordning nr 307/1999, som avser bestämmande av tillämplig nationell lagstiftning ska tolkas så, att en medborgare i en medlemsstat – eller i Schweiziska edsförbundet, vilket likställs med en medlemsstat vid tillämpningen av förordningen – som utför lönearbete ombord på ett fartyg vilket för en tredje stats flagg utanför unionens territorium, exempelvis ovanför en medlemsstats kontinentalsockel, men som är anställd av ett företag som har sitt säte i Schweiziska edsförbundet, omfattas av lagstiftningen i den medlemsstat där arbetsgivaren har sitt säte. Under sådana omständigheter som i det nationella målet ska medborgaren emellertid omfattas av lagstiftningen i den medlemsstat där vederbörande är bosatt om tillämpningen av lagstiftningen i den stat där arbetsgivaren har sitt säte, i överensstämmelse med nämnda förordning, skulle innebära att vederbörande ansluts till ett frivilligt försäkringssystem eller inte ansluts till något system för social trygghet.

Underskrifter